

На пакката, запазена в архива на редакцията пише: РУСЕ — ХЛОР! И в скоби: ембарго! — само със специално разрешение. Датата е: 25 ноември 1987 година, когато екип на вестника в състав: Росица Георгиева, окръжен кореспондент, Петър Станчев и Слав Мутафчиев, в ролята на специални пратеници в обгацията от гюргевиския завод град, предадоха по телефона резултатите от своето журналистическо разследване под заглавие:

**В ТОЗИ ГРАД НЕ ИСКАТ ДА ЖИВЕЯТ,
В ТОЗИ ГРАД ТРЯБВА ДА ЖИВЕЯТ!**

ПРЕДИСТОРИЯТА — НАКРАТКО: Още в първото свое писмено изложение (САМО ЗА СЛУЖЕБНО ПОЛУЗВАНЕ!), предадено на 23 септември 1987 година, нашата кореспондентка съобщава: "... От 1982 година Русе е систематически обгазван с хлор от румънския завод за течен хлор и хлорни продукти в Гюргево. Тъй като пораженията са необратими (изгаряне на белите дробове, дига вичата на очите, алергии, задушавания), в града бе разпространено указание на ХЕИ за първа помощ при обгазвания с хлор."

Обгазването, както се подчертава в заключение на изложението, е било десет пъти над максимално поносимите норми.

Съдбата на това тревожно изложение? — Както може и да се предположи за това не толкова отдалечено от днешния ни ден време — В ПАПКАТА, за която става дума. С ембарго, а по същество — със ЗАБРАНА ОТ НАЙ-ВИСОКО МЯСТО, в случая отдел „Средства за масова информация“ при ЦК на БНП, с която до второ нареждане бяха арестувани всички информации, кореспонденции, факти и събития, свързани с тази многоагитна и без икакъв изглед за финал трагедия в Русе. Астматичните получаваня пристъпи, децата се редяха на опашка в болниците с възпалени очи, специалистите правеха своите иррационални прогнози, гражданството атакуваше местните и държавните ръководители с лозунги от рода на „Спрете кошмара, който отравя дните и нощите ни!“, а в същото време съвместно тия ръководители (Тодор Живков, Гриша Филипов, Петър Петров...) си играеха на „доброосъседски отношения“ с колегите си отатък Дунава и налагаха своето veto над всеки ред с... мирис на гюргевиския хлор. Такава гръпчест съдба сполетя и кореспонденцията на нашата екип, която предлагаме на вниманието на читателите с почти тригодишно закъснение, но от друга страна — звучаня и днес толкова актуално, колкото и по време на журналистическото разследване, извършено между 23 и 25 септември 1987 година...

Може би и самото небе беше причина за това усещане. Белезникавостта во, прилично на дим от запален някъде огън, то хвърляше пепелява сянка над града и го притискаше със своето смазано безразличие.

Природата дори в страданията си не се издава.

За разлика от хората. Човек може да скрие личната си болка, но при една обща опасност — каквато и да е тя! — той става част от цялото. В случая от един град с 206 000 жители, в който заедно с тях живее и... страхът.

Страх, който изригва при всеки оцветен в мръсножълт облак, идващ от североизток.

Страх, който няма иначе никакви видими белези — хората работят, прегръщат се край реката и се разписват в гражданското за цял живот, както е прието да се казва в тържествения миг, но вътре в тях, вече станал част от самите тях, живее страхът. И ако съдим по нашата импровизирана анкета — със също от цялото. В случая от един град с 206 000 жители, в който заедно с тях живее и... страхът.

Арестувана кореспонденция

жен не от вчера този град.

ИЗТОЧНИКЪТ (и на страха!) — ХИМИЧЕСКИЯТ КОМБИНАТ КРАЙ ГЮРГЕВО, РУМЪНИЯ

ХРОНИКА НА ОБГАЗЯВАНИЯТА

1982 г. — 26 със съдържание на хлор до три пъти над допустимите норми.

1983 г. — 33 с превишение до пет пъти

1984 г. — 56 — до 9,2 пъти.

1985 г. — 47 — до 6 пъти.

1986 г. — 62 — до 6,1 пъти.

1987 г. [до сега] — 62 с хлор до 9,65 пъти и с минерални киселини — до 29 пъти.

Едно извънредно производение, дължащо се може би на някои също извънредни технологически пропуски или случайни изпускания, още през 1982 г. получава знак на опасност за човешкото здраве за закономерност: без определен график за изтичанията, оформени в различни по степени на наситеност с хлор облаци, но почти без изключение носени с вятър от северо

изток по посока на Русе. Така е ориентирана тук и розата на ветровете, според която този вятър има характер на „пасат“, който духа през по-голямата част от годината. И докато Гюргево остава незащитено поради месторазположението си (на изток от завода), Русе попада неизменно в сянката на отровните „издихвания“ от отсрещния бряг.

Една сянка, оцветена в зловещо съчетание от жълтеникавозелено и синкаво, която се спуска ниско над града, омотава го в мръсната си пелена и изпълва улиците, площадите и градините му с остър, силно дразнещ мирис на хлор.

За да го хвърля в истинска паника и да го обезлюдява буквално в броени минути.

Докладна записка на нашия кореспондент:

... Уведомявам ръководството на редакцията, че днес, 25 септември 1987 година, русенци отново изпитаха агресивността на хлора. Този път измервателната апаратура на ХЕИ сочи недостигната досега концентрация на хлор — 8,5 пъти над ПДК, а на минералните киселини — 11 пъти! Коментарът е излишен..."

Оттогава (23—25 септември с. г. — б. а.) започва всъщност и истинският кошмар. През ден, през два или пет, градът осъбва, забуден от синкаво вече пореди високото съдържание и не минерални киселини, задушлив дим. Хората плътно затварят прозорците на жилищата си — такива са впрочем и лекарските предписания, а заварените на улиците се движат с кърпи на нос и устага. При едно от последните взривни обгазвания, например — на 14 ноември с. г., в Комбината за тежко машиностроене, където цялата администрация е била излязла навън, за да почисти терена пред тържественото откриване на комбината, димната завеса, която не се вдигнала в продължение на близо два часа, е била толкова гъста, че на няколко метра хората добивали очертанията на безплътни сенки.

За щастие или нещастие (от професионална гледна точка) в дните, когато екипът ни беше в Русе, лъсна дори и слънце, а самият град с нищо, поне видимо, не издаваше тревогата си. Но стигахме и една само дума, зададена като па-

рола на който и да е, за да се получи в психологически вариант същата реакция, както при съприкосновението на хлорния газ с вода — производното е солна киселина:

„Живей в очакване да се случи най-лошото.“

„От ден на ден положение то става все по-нетърпимо.“

„Ако продължава така — макар и кореняк-русенец, ще търся възможности да се изселя.“

И няма защо да се самозаблуждаваме и да приписваме тези емоционални взривове сред населението на някакви паникьорски настроения. Че има вече създадена психоза — това е факт, потвърден и с няколко мирни демонстрации, на които русенското гражданство изрази публично своята тревога от тези несвършващи „бомбардировки“.

Но че основанията за едно такова поведение са породени от реално съществуваща опасност за съдбата на града и неговите жители — това също е факт, доказан с продължителни и системни наблюдения, измервания, изследвания и анализи, свързани с характера на тези обгазвания, и пораженията, нанесени от

тях върху човешкото здраве.

ГЛЕДНИТЕ ТОЧКИ НА...

К. М. Н. Д-р **КОНСТАНТИН КОЛЕВ** — директор на ХЕИ — Русе:

— Всеки от нас още от ученическата скамейка знае нормалния състав на въздуха, който дишаме. Хлорът и хлорните производни, попаднали в него, са неестествени, вредни съставки. У нас е приета пределно допустима концентрация за хлор 0,100 милиграма на кубически метър, а на минерални киселини — 0,002 милиграма. За този, който диша вредностите обаче, едва ли е важно да знае в този миг дали тази концентрация е 5—6 или повече пъти над допустимото [за сведение при минералните киселини тя е достигнала в „плюс“ 29—30 пъти]. Самото доближаване до допустимата граница е вече сигнал — ОПАСНО! Нормите са приети за затворени помещения — цехове, халета, лаборатории. Когато бъдат достигнати, хората трябва да бъдат изведени навън на чист въздух и да се включи вентилацията. Само че какво може да се направи, ако под отровен похлупак е цял град! Нашата инспекция е денонощно на разположение — правим измервания по специални методи не само от постолярни пунктове, но и при повикване по телефона — включително и в празнични дни. Всичко сме документирали — по дни, по часове... За мен като лекар обаче е ясно едно — където има хлорно производство, вредностите са неизбежни. Това вече е доказано в цял свят — защо трябва отново да го доказваме в Русе!

Инж. **БОРИС ЦВЕТКОВ** — началник на Районната инспекция по опазване на природната среда:

— В обгазването няма никаква закономерна цикличност. Все пак, забелязват се два варианта: ПЪРВИ — начало около 2,30 или 4 часа след полунощ [преобладаващ] и ВТОРИ — начало 10—11 часа по обед. И в двата случая облакът се разсейва за около 4—5—6 часа, но имаме и печални „рекорди“ [23 септември т. г. — 7 часа, 25 септември — 23 часа!]. В таки-

ва дни не бих искали да сте на нашите телефони. Има нещо особено неблагоприятно и в самия климат на Русе — това са мъглиците край реката. В съчетание с хлора и минералните киселини те образуват „смог“, който се задържа по-дълго. Оттук нарастват и вредностите, защото хората остават по-дълго в тази среда. Какво прави РИОПС! Измерваме, обобщаваме данните, правим доклади до София... И се тревожим, както и всички русенци. Защото и ние живеем тук, и ние имаме семейства.

ЕВГЕНИ НАЗЪРОВ — главен лекар на Окръжната болница:

— Водещи в клиничната картина, която наблюдаваме от дълго време, са оплакванията от дихателната система. Най-често — от суха, дразнеща кашлица, получавана поради увреждания на лигавицата на дихателните пътища вследствие на вдишването при тези обгазвания хлор и хлоропроизводни. В редица случаи се стига и до недостиг на въздух — резултат из спазъм на дихателната мускулатура и променено съотношение на газовия състав на въздуха. Добавят се още: главоболие, гадене с повръщане, парене в очите и сърбеж по кожата с алергични изяви. По време на обгазванията се регистрира изостряне на хроничните белодробни заболявания — и особено на бронхиалната астма. А също така — на хроничните екзема и очните заболявания. Наблюдават се по-трудни и продължителни възстановявания при пациентите с пневмония. Характерът на лигавичните поражения не дава основания да очакваме в близките години едно поколение със значително уязвима дихателна система, а също така да се прогнозира и увеличена за болеваемост — с трудно терапевтични повлиявания и продължителна временна нетрудоспособност, вкл. инвалидизиране.

Въпрос на екипът: — А вярно ли е, че може вече да се говори за синдром „Русенски бял дроб“?

Отговор: — Такова, вече специфично заболяване при обгазванията засега не е констатирано. Вярно е обаче, че в резултат на обгазванията неспецифичните заболявания в града са се увеличили повече от два пъти.

В този град, както сами се убедихте, хората вече не искат да живеят. А той е с почти 2000-годишна история. И трябва да живее!